

ЗАСНОВНИК:
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Заснований у 1995 році
Виходить чотири рази на рік

Свідчення про державну реєстрацію
серія НВ № 908 від 25.08.1994 р.
Передплатний індекс 74646

№ 4 (27) 2002
жовтень — листопад — грудень

Схвалено вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова
(протокол від 29.03.2002 р. № 8)

Головний редактор
Валентин РОМАНЕНКО

Заступник головного редактора
Віктор СИДОРЕНКО

Редакційна колегія:

Надія БОРИНЕЦЬ
Арнольд ВЕРХОЛА
Анатолій ВИХРУШ
Іван ВОЛОЩУК
Роман ГУРЕВИЧ
Анатолій ДЬОМІН
Анатолій ІЛЬЧЕНКО
Любов КЛИМУК
Олександр КОБЕРНИК
Григорій ЛЕВЧЕНКО
Василь МАДЗИГО
Борис ТЕРЕЩУК
Григорій ТЕРЕЩУК
Василь ТУТАШИНСЬКИЙ (відповідальний секретар)

Над номером працювали:

Костянтин ДМИТРЕНКО (старший науковий редактор, відповідальний за випуск)
Юлія МАНЬКО (літературний редактор)
Володимир ЛИТВИНЕНКО (художник-дизайнер)
Лариса АЛЕНІНА (технічний редактор)
Зоя КОНЄСА, Георг СОКОЛОВ (коректори)

ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Директор видавництва

Юрій КУЗНЕЦОВ, тел. 234-41-87

Головний редактор педагогічних журналів

Василь СМОЛЯНЕЦЬ, тел. 227-00-92

Заступник директора з виробництва

Валентина МАКСИМОВСЬКА, тел. 246-70-83

Головний художник

Володимир ЛИТВИНЕНКО, тел. 246-71-45

Завідувач редакції педагогічних журналів

Микола ЗАДОРЖНИЙ, тел. 246-70-83

Завідувач відділу реалізації, збуту та реклами

Олег КОСТЕНКО, тел. 235-50-53

Адреса видавництва:

01004, м. Київ, вул. Басейна, 1/2,
тел.: (044) 246-70-83, 246-71-45

Адреса редакції: 01030, м. Київ,
вул. Пирогова, 9, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова,
кафедра трудового навчання та креслення, журнал
«Трудова підготовка в закладах освіти»,
тел.: (044) 239-30-46

Видруковано

Науково-виробничою фірмою «March-A»
02002, м. Київ, вул. М. Раскової, 15

Здано до набору 13.08.2002. Підписано до друку 10.10.2002.
Формат 60×84/8. Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 6,51. Обл.-вид. арк. 7,2. Наклад 2080.
Зам. 92. Ціна 8,92 грн.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, по-
силок на літературні джерела відповідають автори
публікацій.

Редакція зберігає за собою право рецензування, реда-
гування та скорочення статей без згоди автора, мо-
же публікувати статті в порядку обговорення, не по-
діляючи поглядів автора. Рукописи не повертаються.

© «Педагогічна преса», 2002

© «Трудова підготовка в закладах освіти», 2002

ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

4 (27) | 2002

РОБОТА З УЧНЯМИ

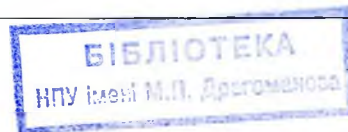
- ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
Анатолій ІЛЬЧЕНКО. Актуальні проблеми та перспективи загально-
трудової підготовки учнівської молоді в умовах розбудови національної
освіти _____ 2
- ЩОБ НАВЧАННЯ БУЛО ЕФЕКТИВНИМ
Людмила ДЕНИСЕНКО, Володимир ТИМЕНКО, Віктор ВДОВЧЕНКО.
Орієнтовне календарно-тематичне планування занять
з трудового навчання в 1 класі _____ 4
- НА ЗАМІТКУ ВЧИТЕЛЮ
Григорій ЛЕВЧЕНКО, Людмила ДЕНИСЕНКО, Ніна ЛОСІНА
Завдання IV етапу Всеукраїнської олімпіади з трудового навчання _____ 12
- КОЛИ ЗРОБЛЕНО УРОКИ
Галина ВОЇТЕЛЄВА, Людмила РЕКУН. Виготовлення сувенірів
технікою клаптикового шиття у 7 класі _____ 19
- ЩОБ ВИКЛИКАТИ ЦІКАВІСТЬ ДО ПРАЦІ
Ірина СИДОРЧУК. Урок художньої праці у 3 класі
(Дитячі іграшки з ниток) _____ 21
- ПРОФОРІЄНТАЦІЯ, ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
Надія КУДИКІНА. Ігрова діяльність у трудовій підготовці шестирічних
першокласників _____ 23
- ПРОФОРІЄНТАЦІЯ, ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
Наталія ЖЕМЕРА. Сутність та особливості процесу
професійного самовизначення учнів старших класів _____ 26
- *Володимир СВТУШИН.* МНВК учора, сьогодні... А завтра? _____ 30
- *Олена ХОХЛІНА, Галина МЕРСІЯНОВА.* Удосконалення змісту
трудового навчання у допоміжній школі _____ 32

УЧИТЕЛЮ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

- ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ
Надія ШЕТИНА. Програма курсу «Методика викладання креслення» _____ 35
- ДЛЯ САМООСВІТИ ВЧИТЕЛЯ
Світлана МАЗУРЕНКО. Трудове навчання в сільськогосподарських
закладах освіти України (20-ті роки ХХ ст.) _____ 38
- УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ
Микола КОРЕЦЬ. Моделі професійної підготовки вчителів
трудового навчання і технологій виробництва _____ 43
- НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ
Станіслав ПОДОЛЯНЧУК, Роман ГУРЕВИЧ. Інформаційно-
комунікаційні технології під час вивчення курсу «Опір матеріалів» _____ 47
- КУТОЧОК МЕТОДИСТА
Олена ДЖЕДЖУЛА. Організація самостійної роботи студентів
при вивченні графічних дисциплін _____ 52

КОРОТКО ПРО РІЗНЕ

- ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ
Миколі Сергійовичу ЯНЦУРУ — 50 років _____ с. 2 обкладинки
- ЦІКАВИНКИ
Дмитро КІЛЬДЕРОВ. Це не можна обійти увагою _____ 42
- ІНФОРМАЦІЯ
Вимоги до оформлення авторських рукописів _____ 11
- Тематичний показчик публікацій у журналі «Трудова підготовка в
закладах освіти» в 2002 році _____ 54
- Вісті з ЗАК України (Видача дипломів кандидата наук) _____ с. 3 обкладинки
- НАШІ АВТОРИ _____ 56

ЗМІСТ

ЗАСНОВНИК:
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Заснований у 1995 році
Виходить чотири рази на рік

Свідчення про державну реєстрацію
серія НВ № 908 від 25.08.1994 р.
Передплатний індекс 74646

№ 4 (27) 2002
жовтень — листопад — грудень

Схвалено вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова
(протокол від 29.03.2002 р. № 8)

Головний редактор
Валентин РОМАНЕНКО
Заступник головного редактора
Віктор СИДОРЕНКО

Редакційна колегія:
Надія БОРИНЕЦЬ
Арнольд ВЕРХОЛА
Анатолій ВИХРУШ
Іван ВОЛОЩУК
Роман ГУРЕВИЧ
Анатолій ДЬОМІН
Анатолій ІЛЬЧЕНКО
Любов КЛИМУК
Олександр КОБЕРНИК
Григорій ЛЕВЧЕНКО
Василь МАДЗІГОН
Борис ТЕРЕЩУК
Григорій ТЕРЕЩУК
Василь ТУТАШИНСЬКИЙ (відповідальний секретар)

Над номером працювали:
Костянтин ДМИТРЕНКО (старший науковий редактор, відповідальний за випуск)
Юлія МАНЬКО (літературний редактор)
Володимир ЛИТВИНЕНКО (художник-дизайнер)
Лариса АЛЕНІНА (технічний редактор)
Зоя КОНЄСВА, Георг СОКОЛОВ (коректори)

ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»
Директор видавництва
Юрій КУЗНЕЦОВ, тел. 234-41-87
Головний редактор педагогічних журналів
Василь СМОЛЯНЕЦЬ, тел. 227-00-92
Заступник директора з виробництва
Валентина МАКСИМОВСЬКА, тел. 246-70-83
Головний художник
Володимир ЛИТВИНЕНКО, тел. 246-71-45
Завідувач редакції педагогічних журналів
Микола ЗАДОРЖНИЙ, тел. 246-70-83
Завідувач відділу реалізації, збуту та реклами
Олег КОСТЕНКО, тел. 235-50-53

Адреса видавництва:
01004, м. Київ, вул. Басейна, 1/2,
тел.: (044) 246-70-83, 246-71-45

Адреса редакції: 01030, м. Київ,
вул. Пирогова, 9, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова,
кафедра трудового навчання та креслення, журнал
«Трудова підготовка в закладах освіти»,
тел.: (044) 239-30-46

Видруковано
Науково-виробничою фірмою «March-A»
02002, м. Київ, вул. М. Раскової, 15

Здано до набору 13.08.2002. Підписано до друку 10.10.2002.
Формат 60×84/8. Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 6,51. Обл.-вид. арк. 7,2. Наклад 2080.
Зам. 92. Ціна 8,92 грн.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, по-
силок на літературні джерела відповідають автори
публікацій.

Редакція зберігає за собою право рецензування, реда-
гування та скорочення статей без згоди автора, мо-
же публікувати статті в порядку обговорення, не по-
діляючи поглядів автора. Рукописи не повертаються.

© «Педагогічна преса», 2002
© «Трудова підготовка в закладах освіти», 2002

**ТРУДОВА
ПІДГОТОВКА
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

4 (27) | 2002

РОБОТА З УЧНЯМИ

- ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
Анатолій ІЛЬЧЕНКО. Актуальні проблеми та перспективи загально-
трудової підготовки учнівської молоді в умовах розбудови національної
освіти _____ 2
- ЩОБ НАВЧАННЯ БУЛО ЕФЕКТИВНИМ
Людмила ДЕНИСЕНКО, Володимир ТИМЕНКО, Віктор ВДОВЧЕНКО.
Орієнтовне календарно-тематичне планування занять
з трудового навчання в 1 класі _____ 4
- НА ЗАМІТКУ ВЧИТЕЛЮ
Григорій ЛЕВЧЕНКО, Людмила ДЕНИСЕНКО, Ніна ЛОСІНА
Завдання IV етапу Всеукраїнської олімпіади з трудового навчання _____ 12
- КОЛИ ЗРОБЛЕНО УРОКИ
Галина ВОЇТЕЛЄВА, Людмила РЕКУН. Виготовлення сувенірів
технікою клаптикового шиття у 7 класі _____ 19
- ЩОБ ВИКЛИКАТИ ЦІКАВІСТЬ ДО ПРАЦІ
Ірина СИДОРЧУК. Урок художньої праці у 3 класі
(Дитячі іграшки з ниток) _____ 21
- ЩОБ ВИКЛИКАТИ ЦІКАВІСТЬ ДО ПРАЦІ
Надія КУДИКІНА. Ігрова діяльність у трудовій підготовці шестирічних
першокласників _____ 23
- ПРОФОРІЄНТАЦІЯ, ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
Наталія ЖЕМЕРА. Сутність та особливості процесу
професійного самовизначення учнів старших класів _____ 26
- ПРОФОРІЄНТАЦІЯ, ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
Володимир СВТУШИН. МНВК учора, сьогодні... А завтра? _____ 30
- ПРОФОРІЄНТАЦІЯ, ТРУДОВА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
Олена ХОХЛІНА, Галина МЕРСІЯНОВА. Удосконалення змісту
трудового навчання у допоміжній школі _____ 32

УЧИТЕЛЮ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

- ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ
Надія ШЕТИНА. Програма курсу «Методика викладання креслення» _____ 35
- ДЛЯ САМООСВІТИ ВЧИТЕЛЯ
Світлана МАЗУРЕНКО. Трудове навчання в сільськогосподарських
закладах освіти України (20-ті роки ХХ ст.) _____ 38
- УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ
Микола КОРЕЦЬ. Моделі професійної підготовки вчителів
трудового навчання і технологій виробництва _____ 43
- НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ
Станіслав ПОДОЛЯНЧУК, Роман ГУРЕВИЧ. Інформаційно-
комунікаційні технології під час вивчення курсу «Опір матеріалів» _____ 47
- КУТОЧОК МЕТОДИСТА
Олена ДЖЕДЖУЛА. Організація самостійної роботи студентів
при вивченні графічних дисциплін _____ 52

КОРОТКО ПРО РІЗНЕ

- ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ
Миколі Сергійовичу ЯНЦУРУ — 50 років _____ с. 2 обкладинки
- ЦІКАВИНКИ
Дмитро КІЛЬДЕРОВ. Це не можна обійти увагою _____ 42
- ІНФОРМАЦІЯ
Вимоги до оформлення авторських рукописів _____ 11
- ІНФОРМАЦІЯ
Тематичний показчик публікацій у журналі «Трудова підготовка в
закладах освіти» в 2002 році _____ 54
- Вісті з ЗАК України (Видача дипломів кандидата наук) _____ с. 3 обкладинки
- НАШІ АВТОРИ _____ 56

Микола КОРЕЦЬ

Моделі професійної підготовки вчителів трудового навчання і технологій виробництва

Проблеми професійної підготовки вчителів трудового навчання набули за останні 5 років широкого дискусійного характеру, що зумовлено переважно трансформаційними процесами, які відбуваються і проектується в освітній галузі «Технології».

Для наочного подання ускладнених процесів вдаються до традиційного методу — моделювання. Застосуємо його до навчального процесу ступеневої підготовки вчителів трудового навчання і технологій виробництва. Під моделлю фахівця розуміють професійні, соціально-психологічні, творчі (креативні) і особистісні якості випускника, які визначають здатність його працювати в умовах ринкових відносин, домагаючись результатів, адекватних вимогам суспільного і науково-технічного прогресу.

Відомо, що модель фахівця є науковою основою формування кваліфікаційної характеристики і суттєво визначає зміст та організацію навчального процесу. В практику вищої освіти колишнього СРСР кваліфікаційні характеристики почали запроваджувати з 1981 року. Тому модель фахівця розкриває зміст освіти й основи його відбору, структурування і включає в себе такі параметри:

- вимоги до фахівця, які визначаються його місцем роботи і характером вирішуваних завдань;
- необхідні знання і вміння;
- специфічні соціальні й психологічні якості особистості, які забезпечують ефективну діяльність.

Модель фахівця повинна носити прогностичний характер, тобто

випереджувати час, визначати перспективи в підготовці фахівця. Тому, незважаючи на те, що навчальний предмет в школі ще має назву «Трудове навчання», вже сьогодні треба вносити зміни у класифікатор спеціальностей вчителів, а саме: замість кваліфікації «вчитель трудового навчання», ввести класифікацію «вчитель технологій виробництва».

Законом України «Про вищу освіту» визначено, що в системі вищої освіти розрізняють такі освітньо-кваліфікаційні рівні, як молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст та магістр. Стосовно класичної системи підготовки учителів трудового навчання, то в цю модель вона однозначно вписується на рівні молодшого спеціаліста (після закінчення педагогічного училища) і на рівні спеціаліста (після закінчення педагогічного інституту). Тривалий час було незрозумілим місце бакалавра і вважалося, що цей освітньо-кваліфікаційний рівень дає лише вищий освітній рівень. Таке положення для нашого економічного становища держави є невиправданим. Відомо, що за традицією молодший спеціаліст може вести заняття з трудового навчання лише в основній школі, а спеціаліст — у всіх класах повної середньої школи. Виникає запитання, а ким буде бакалавр. Є два варіанти — або це вчитель основної школи, але з вищим рівнем освіти (концентрична модель), або вчитель повної середньої школи (лінійна модель). Тоді в першому варіанті він не буде відрізнятися за своїми функціональними обов'язками від молодшого спеці-

ліста, тобто він має однакові з ним уміння та навички педагогічної роботи, але матиме більш глибокі професійні й загальноосвітні знання. За концентричною моделлю передбачається вивчення для бакалавра такого самого циклу дисциплін науково-технічної підготовки, що й для молодшого спеціаліста, але з поглибленим змістом. Існує і третя модель бакалавра (перехресна), коли на ступені молодшого спеціаліста здобувається кваліфікація вчителя за напрямом «Технологія обробки конструкційних матеріалів (технічна праця)», а на 3 і 4 курсах, тобто на ступені бакалавра, ведеться підготовка вчителя за напрямом «Технологія швейних виробів і обробки харчових продуктів (обслуговуюча праця)» і навпаки, хто навчався за напрямом «Обслуговуюча праця» в бакалавраті буде опановувати напрям «Технічна праця». За існуючою нині концепцією бакалавр для вчителя-предметника — це вчитель основної школи.

Бакалавр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні й професійно-орієнтовані уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад у певній галузі народного господарства. Освітньо-професійна програма бакалавра забезпечує одночасно здобуття базової вищої освіти за напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра на базі повної загальної середньої освіти.

Це загальне визначення бакалавра стосовно педагогічних працівників Г. П. Грищенко конкретизує таким чином:

«Бакалавр — це освітньо-кваліфікаційний рівень педагогічного працівника, який здобув поглиблену загальнокультурну й природничо-математичну підготовку, психолого-педагогічні, науково-предметні, професійно-орієнтовані знання та вміння щодо навчального процесу в основній школі і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для посад учителів,

Микола КОРЕЦЬ

Моделі професійної підготовки вчителів трудового навчання і технологій виробництва

Проблеми професійної підготовки вчителів трудового навчання набули за останні 5 років широкого дискусійного характеру, що зумовлено переважно трансформаційними процесами, які відбуваються і проектується в освітній галузі «Технології».

Для наочного подання ускладнених процесів вдаються до традиційного методу — моделювання. Застосуємо його до навчального процесу ступеневої підготовки вчителів трудового навчання і технологій виробництва. Під моделлю фахівця розуміють професійні, соціально-психологічні, творчі (креативні) і особистісні якості випускника, які визначають здатність його працювати в умовах ринкових відносин, домагаючись результатів, адекватних вимогам суспільного і науково-технічного прогресу.

Відомо, що модель фахівця є науковою основою формування кваліфікаційної характеристики і суттєво визначає зміст та організацію навчального процесу. В практику вищої освіти колишнього СРСР кваліфікаційні характеристики почали запроваджувати з 1981 року. Тому модель фахівця розкриває зміст освіти й основи його відбору, структурування і включає в себе такі параметри:

- вимоги до фахівця, які визначаються його місцем роботи і характером вирішуваних завдань;
- необхідні знання і вміння;
- специфічні соціальні й психологічні якості особистості, які забезпечують ефективну діяльність.

Модель фахівця повинна носити прогностичний характер, тобто

випереджувати час, визначати перспективи в підготовці фахівця. Тому, незважаючи на те, що навчальний предмет в школі ще має назву «Трудове навчання», вже сьогодні треба вносити зміни у класифікатор спеціальностей вчителів, а саме: замість кваліфікації «вчитель трудового навчання», ввести класифікацію «вчитель технологій виробництва».

Законом України «Про вищу освіту» визначено, що в системі вищої освіти розрізняють такі освітньо-кваліфікаційні рівні, як молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст та магістр. Стосовно класичної системи підготовки учителів трудового навчання, то в цю модель вона однозначно вписується на рівні молодшого спеціаліста (після закінчення педагогічного училища) і на рівні спеціаліста (після закінчення педагогічного інституту). Тривалий час було незрозумілим місце бакалавра і вважалося, що цей освітньо-кваліфікаційний рівень дає лише вищий освітній рівень. Таке положення для нашого економічного становища держави є невиправданим. Відомо, що за традицією молодший спеціаліст може вести заняття з трудового навчання лише в основній школі, а спеціаліст — у всіх класах повної середньої школи. Виникає запитання, а ким буде бакалавр. Є два варіанти — або це вчитель основної школи, але з вищим рівнем освіти (концентрична модель), або вчитель повної середньої школи (лінійна модель). Тоді в першому варіанті він не буде відрізнятися за своїми функціональними обов'язками від молодшого спеці-

ліста, тобто він має однакові з ним уміння та навички педагогічної роботи, але матиме більш глибокі професійні й загальноосвітні знання. За концентричною моделлю передбачається вивчення для бакалавра такого самого циклу дисциплін науково-технічної підготовки, що й для молодшого спеціаліста, але з поглибленим змістом. Існує і третя модель бакалавра (перехресна), коли на ступені молодшого спеціаліста здобувається кваліфікація вчителя за напрямом «Технологія обробки конструкційних матеріалів (технічна праця)», а на 3 і 4 курсах, тобто на ступені бакалавра, ведеться підготовка вчителя за напрямом «Технологія швейних виробів і обробки харчових продуктів (обслуговуюча праця)» і навпаки, хто навчався за напрямом «Обслуговуюча праця» в бакалавраті буде опановувати напрям «Технічна праця». За існуючою нині концепцією бакалавр для вчителя-предметника — це вчитель основної школи.

Бакалавр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні й професійно-орієнтовані уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад у певній галузі народного господарства. Освітньо-професійна програма бакалавра забезпечує одночасно здобуття базової вищої освіти за напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра на базі повної загальної середньої освіти.

Це загальне визначення бакалавра стосовно педагогічних працівників Г. П. Грищенко конкретизує таким чином:

«Бакалавр — це освітньо-кваліфікаційний рівень педагогічного працівника, який здобув поглиблену загальнокультурну й природничо-математичну підготовку, психолого-педагогічні, науково-предметні, професійно-орієнтовані знання та вміння щодо навчального процесу в основній школі і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для посад учителів,

вихователів, психологів і соціальних педагогів у галузі освіти». Якщо взяти це визначення за відправну точку, то для нашої спеціальності практично не має різниці між функціональною складовою моделі вчителя на рівні молодшого спеціаліста та бакалавра. Бо молодший спеціаліст і бакалавр мають однакове право на проведення занять з трудового навчання в основній школі.

Тому за нашою концепцією до попереднього визначення бакалавра слід внести корективи по тексту, де згадується «в основній школі» записати «повній середній школі». Ця специфіка, коли бакалавр є вчителем повної середньої школи, унікальна лише для спеціальності 6.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання». Адже молодших спеціалістів готують лише із спеціальностей «Дошкільне виховання», «Початкове навчання», «Музичне виховання», яким не має потреби розширювати поле діяльності на старші класи. Тобто виникає згадана проблема лише з підготовкою майбутніх вчителів трудового навчання і технологій виробництва. З іншого боку, за цією спе-

ціальністю випускники в старших класах можуть вести професійне або допрофесійне навчання, що також відрізняє її від усіх інших спеціальностей напряму педагогічної освіти. На підготовку кваліфікаційних робітників в умовах шкільних занять необхідно вчителю мати спеціальний дозвіл.

Тому за нашою моделлю ці суперечності вирішуються таким чином. Бакалавр — учитель трудового навчання і технологій виробництва повної середньої школи, але без права професійної підготовки. Спеціаліст — вчитель повної середньої школи з правом професійної підготовки за вказаною у дипломі спеціалізацією. У такому випадку буде чітко розмежування функціональних можливостей молодшого спеціаліста, спеціаліста і бакалавра (мал. 1).

Дуже важливим є поєднання спеціальності 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання. Технології виробництва» з іншими, такими, як фізика, основи інформатики, професійне навчання. В цьому варіанті, якщо взяти за основу те, що бакалавр учитель основної школи, то при поєднанні спе-

ціальностей неправомірно надавати випускнику, який провчився 5 років, диплом спеціаліста. Бо за механічними підрахунками за 4 роки навчання він здобув кваліфікацію бакалавра за основною спеціальністю, а п'ятий рік навчання в ідеальному випадку буде присвячений опануванню другої спорідненої спеціальності за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр». Така проблема існує для всіх педагогічних спеціальностей, де є поєднання із спорідненим фахом. Якщо взяти за основу запропоновану нами модель, то після 4-го курсу бакалавр є вчителем повної середньої школи, а за 5 рік здобуває кваліфікацію вчителя повної середньої школи за спорідненою спеціальністю. Таким чином, після п'яти років випускник має юридичне і науково обґрунтоване право на диплом спеціаліста без дозволу на проведення професійної підготовки.

Останнім часом велика увага приділяється гуманізації освіти і це особливо стосується педагогічної освіти. Принцип гуманізації освіти закладає серйозну ідею, але на практиці він проводиться механічно — шля-

Мал. 1. Моделі ступеневої підготовки вчителів технологій виробництва

вихователів, психологів і соціальних педагогів у галузі освіти». Якщо взяти це визначення за відправну точку, то для нашої спеціальності практично не має різниці між функціональною складовою моделі вчителя на рівні молодшого спеціаліста та бакалавра. Бо молодший спеціаліст і бакалавр мають однакове право на проведення занять з трудового навчання в основній школі.

Тому за нашою концепцією до попереднього визначення бакалавра слід внести корективи по тексту, де згадується «в основній школі» записати «повній середній школі». Ця специфіка, коли бакалавр є вчителем повної середньої школи, унікальна лише для спеціальності 6.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання». Адже молодших спеціалістів готують лише із спеціальностей «Дошкільне виховання», «Початкове навчання», «Музичне виховання», яким не має потреби розширювати поле діяльності на старші класи. Тобто виникає згадана проблема лише з підготовкою майбутніх вчителів трудового навчання і технологій виробництва. З іншого боку, за цією спе-

ціальністю випускники в старших класах можуть вести професійне або допрофесійне навчання, що також відрізняє її від усіх інших спеціальностей напряму педагогічної освіти. На підготовку кваліфікаційних робітників в умовах шкільних занять необхідно вчителю мати спеціальний дозвіл.

Тому за нашою моделлю ці суперечності вирішуються таким чином. Бакалавр — учитель трудового навчання і технологій виробництва повної середньої школи, але без права професійної підготовки. Спеціаліст — вчитель повної середньої школи з правом професійної підготовки за вказаною у дипломі спеціалізацією. У такому випадку буде чітко розмежування функціональних можливостей молодшого спеціаліста, спеціаліста і бакалавра (мал. 1).

Дуже важливим є поєднання спеціальності 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання. Технології виробництва» з іншими, такими, як фізика, основи інформатики, професійне навчання. В цьому варіанті, якщо взяти за основу те, що бакалавр учитель основної школи, то при поєднанні спе-

ціальностей неправомірно надавати випускнику, який провчився 5 років, диплом спеціаліста. Бо за механічними підрахунками за 4 роки навчання він здобув кваліфікацію бакалавра за основною спеціальністю, а п'ятий рік навчання в ідеальному випадку буде присвячений опануванню другої спорідненої спеціальності за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр». Така проблема існує для всіх педагогічних спеціальностей, де є поєднання із спорідненим фахом. Якщо взяти за основу запропоновану нами модель, то після 4-го курсу бакалавр є вчителем повної середньої школи, а за 5 рік здобуває кваліфікацію вчителя повної середньої школи за спорідненою спеціальністю. Таким чином, після п'яти років випускник має юридичне і науково обґрунтоване право на диплом спеціаліста без дозволу на проведення професійної підготовки.

Останнім часом велика увага приділяється гуманізації освіти і це особливо стосується педагогічної освіти. Принцип гуманізації освіти закладає серйозну ідею, але на практиці він проводиться механічно — шля-

Мал. 1. Моделі ступеневої підготовки вчителів технологій виробництва

хом збільшення кількості годин на вивчення предметів гуманітарного циклу в школі та циклу соціально-економічних навчальних дисциплін у вищих закладах освіти. Але закон збереження діє для всієї природи і, зокрема, для такої галузі, як організація навчального процесу. Загальний обсяг годин на тижневе навантаження має свої межі і згідно з Законом України «Про вищу освіту» не повинен перевищувати 30 годин аудиторного навантаження на тиждень. Тому збільшення обсягу вивчення навчальних дисциплін гуманітарного і соціально-економічного циклу відповідно приведе до зменшення на такий самий обсяг вивчення дисциплін професійної підготовки.

Якщо розглянути систему формування науково-технічних знань майбутніх учителів технологій виробництва під час вивчення інтегрованих курсів техніко-технологічного напрямку, то в послідовності

зростання рівня ускладненості можна виділити такі рівні знань: емпіричний, теоретичний, практичний і конструктивно-творчий. Емпіричні знання здобути, як правило, з життєвої практики з використанням деякого мінімуму знань, отриманих у загальноосвітніх школах на заняттях трудового і виробничого навчання. Теоретичними і практичними знаннями студенти оволодівають безпосередньо під час лекційних, лабораторних, практичних занять та самостійної роботи. Компонент конструктивно-творчих знань має якісно новий зміст і формується в наслідок узагальнення отриманих знань, набутих умінь і навичок при виконанні творчих завдань та розв'язку прикладних задач як з даної навчальної дисципліни, так і зі споріднених, де виникає попит на такі знання (див. таблицю).

За лінійною моделлю на кожному освітньо-кваліфікаційному рів-

ні майбутній фахівець повинен підвищувати не лише освітній рівень, а й кваліфікацію. Існує «квазілінійна» модель, за якою бакалавр — це вчитель повної середньої школи за певною спеціалізацією або широкого профілю. Тут допускається поєднання основної спеціальності з суміжними (фізика, основи інформатики та ін.). Але, на наш погляд, це можна робити на рівні спеціаліста, бо за 4 роки отримати дві кваліфікації вчителя повної середньої школи не реально.

Для створення завершеності в моделюванні процесу підготовки учителів технологій виробництва (трудового навчання) ми провели педагогічний експеримент, розпочинаючи із запровадження розроблених авторських навчальних планів, навчальних програм, навчальних посібників і завершуючи корегуванням проектною моделі навчального процесу (мал. 2).

Таблиця

Система науково-технічних знань	Компонент науково-технічних знань			
	Основи виробництва	Технічна механіка	Машинознавство	Технічна творчість
Емпіричні знання	Загальні відомості про виробництво, матеріали, інструменти, верстати	Зміст та завдання класичної механіки. Відомості про основні закони механіки	Загальні знання про існуючі різновидності машин та їх практичне використання	Відомості про технічне моделювання, прикладну творчість
Теоретичні знання	Знання основ матеріалознавства й технології конструкційних матеріалів; технологій обробки матеріалів і теорії різання; основ взаємозамінності технічних вимірювань; основ технологій та економіки виробництва	Теоретичні основи механіки, закони, принципи, завдання інтегрованого курсу, прикладне застосування, напрями розвитку	Класифікація машин, їх будова, принципи дії, переваги, недоліки і галузі застосування. Теоретичні основи роботи машин	Теоретичні основи конструювання та моделювання, технологія технічної творчості
Практичні знання	Практичні вміння виконання основних технологічних операцій з обробки матеріалів, виготовлення виробів та розробки технологічного процесу їх виготовлення	Уміння проводити практичні розрахунки і застосовувати теоретичні знання на практиці	Експериментальне дослідження роботи найтиповіших різновидностей машин, визначення оптимального режиму їх роботи	Практичні вміння з технічно-прикладної творчості та технічного моделювання
Конструктивно-творчі знання	Завдання, засоби й технології, спрямовані на розвиток творчого потенціалу студента. Елементи наукового пошуку в лабораторному практикумі	Формування узагальненого розуміння про застосування законів механіки в техніці	Знання про розвиток машинобудування та його перспективи	Завдання, спрямовані на формування естетичних смаків. Конструювання моделей машин, пристроїв нових зразків

хом збільшення кількості годин на вивчення предметів гуманітарного циклу в школі та циклу соціально-економічних навчальних дисциплін у вищих закладах освіти. Але закон збереження діє для всієї природи і, зокрема, для такої галузі, як організація навчального процесу. Загальний обсяг годин на тижневе навантаження має свої межі і згідно з Законом України «Про вищу освіту» не повинен перевищувати 30 годин аудиторного навантаження на тиждень. Тому збільшення обсягу вивчення навчальних дисциплін гуманітарного і соціально-економічного циклу відповідно приведе до зменшення на такий самий обсяг вивчення дисциплін професійної підготовки.

Якщо розглянути систему формування науково-технічних знань майбутніх учителів технологій виробництва під час вивчення інтегрованих курсів техніко-технологічного напрямку, то в послідовності

зростання рівня ускладненості можна виділити такі рівні знань: емпіричний, теоретичний, практичний і конструктивно-творчий. Емпіричні знання здобути, як правило, з життєвої практики з використанням деякого мінімуму знань, отриманих у загальноосвітніх школах на заняттях трудового і виробничого навчання. Теоретичними і практичними знаннями студенти оволодівають безпосередньо під час лекційних, лабораторних, практичних занять та самостійної роботи. Компонент конструктивно-творчих знань має якісно новий зміст і формується в наслідок узагальнення отриманих знань, набутих умінь і навичок при виконанні творчих завдань та розв'язку прикладних задач як з даної навчальної дисципліни, так і зі споріднених, де виникає попит на такі знання (див. таблицю).

За лінійною моделлю на кожному освітньо-кваліфікаційному рів-

ні майбутній фахівець повинен підвищувати не лише освітній рівень, а й кваліфікацію. Існує «квазілінійна» модель, за якою бакалавр — це вчитель повної середньої школи за певною спеціалізацією або широкого профілю. Тут допускається поєднання основної спеціальності з суміжними (фізика, основи інформатики та ін.). Але, на наш погляд, це можна робити на рівні спеціаліста, бо за 4 роки отримати дві кваліфікації вчителя повної середньої школи не реально.

Для створення завершеності в моделюванні процесу підготовки учителів технологій виробництва (трудового навчання) ми провели педагогічний експеримент, розпочинаючи із запровадження розроблених авторських навчальних планів, навчальних програм, навчальних посібників і завершуючи корегуванням проектною моделі навчального процесу (мал. 2).

Таблиця

Система науково-технічних знань	Компонент науково-технічних знань			
	Основи виробництва	Технічна механіка	Машинознавство	Технічна творчість
Емпіричні знання	Загальні відомості про виробництво, матеріали, інструменти, верстати	Зміст та завдання класичної механіки. Відомості про основні закони механіки	Загальні знання про існуючі різновидності машин та їх практичне використання	Відомості про технічне моделювання, прикладну творчість
Теоретичні знання	Знання основ матеріалознавства й технології конструкційних матеріалів; технологій обробки матеріалів і теорії різання; основ взаємозамінності технічних вимірювань; основ технологій та економіки виробництва	Теоретичні основи механіки, закони, принципи, завдання інтегрованого курсу, прикладне застосування, напрями розвитку	Класифікація машин, їх будова, принципи дії, переваги, недоліки і галузі застосування. Теоретичні основи роботи машин	Теоретичні основи конструювання та моделювання, технологія технічної творчості
Практичні знання	Практичні вміння виконання основних технологічних операцій з обробки матеріалів, виготовлення виробів та розробки технологічного процесу їх виготовлення	Уміння проводити практичні розрахунки і застосовувати теоретичні знання на практиці	Експериментальне дослідження роботи найтиповіших різновидностей машин, визначення оптимального режиму їх роботи	Практичні вміння з технічно-прикладної творчості та технічного моделювання
Конструктивно-творчі знання	Завдання, засоби й технології, спрямовані на розвиток творчого потенціалу студента. Елементи наукового пошуку в лабораторному практикумі	Формування узагальненого розуміння про застосування законів механіки в техніці	Знання про розвиток машинобудування та його перспективи	Завдання, спрямовані на формування естетичних смаків. Конструювання моделей машин, пристроїв нових зразків

Аналіз науково-теоретичних дисциплін проведеного педагогічного експерименту дав змогу побудувати композиційну модель ступеневої підготовки вчителя технологій виробництва (трудового навчання), яка увібрала в себе найкращі досягнення лінійної, концентричної і «квазілінійної» моделей (мал. 3). В роботі не проаналізовано проблему підготовки магістрів освіти як викладачів технічних (технологічних) дисциплін, бо це є предметом окремого дослідження. Виходячи з професійної спроможності випускника, на різних рівнях підготовки будуть різні ознаки його професійної придатності до певного виду педагогічної діяльності.

Випускник за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст» підготовлений до виконання таких видів професійної діяльності:

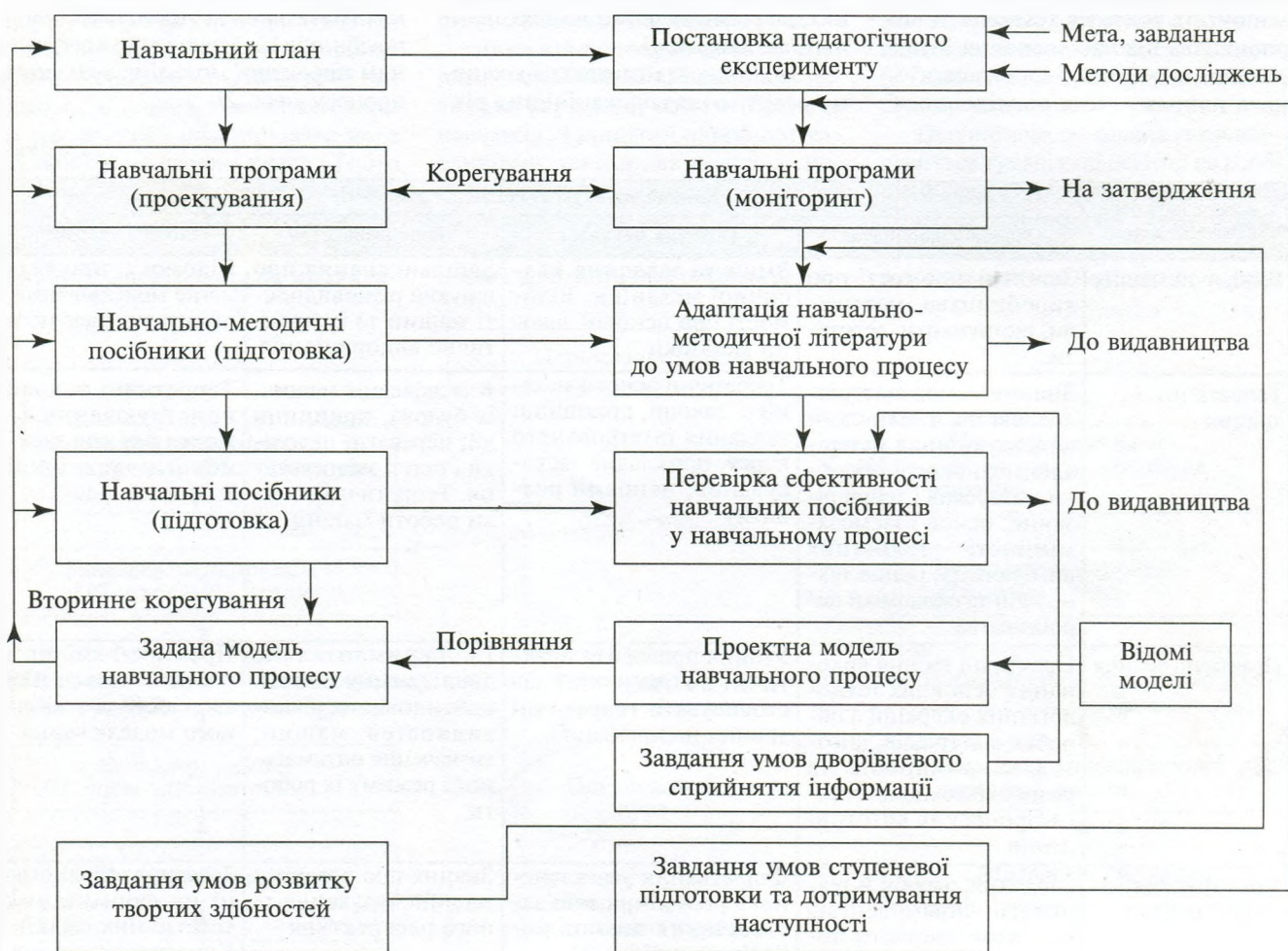
навчальної в основній середній школі; навчально-методичної; організаційно-технологічної; корекційно-розвивальної; культурно-освітньої; виховної.

Для випускника за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» відповідно до нашої концепції видами професійної діяльності є:

навчальна робота в повній середній школі; науково-методична; організаційна; корекційно-розвивальна; культурно-освітня; виховна.

Спеціаліст за нашою моделлю підготовлений до проведення таких видів робіт: навчальної у повній середній школі з правом професійної підготовки або з поєднанням спорідненої спеціальності; науково-методичної; соціально-педагогічної; виховної; корекційно-розвивальної; культурно-освітньої; управлінської.

Магістри спеціальності 8.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання. Технології виробництва» підготовлені до виконання таких видів діяльності: науково-дослідної; консультаційної; організаційно-виховної; корекційно-розвивальної; організаційно-технологічної; культурно-освітньої.

Мал. 2. Структура процесу моделювання педагогічного експерименту науково-технічної підготовки учителів трудового навчання і технологій виробництва

Аналіз науково-теоретичних дисциплін проведеного педагогічного експерименту дав змогу побудувати композиційну модель ступеневої підготовки вчителя технологій виробництва (трудового навчання), яка увібрала в себе найкращі досягнення лінійної, концентричної і «квазілінійної» моделей (мал. 3). В роботі не проаналізовано проблему підготовки магістрів освіти як викладачів технічних (технологічних) дисциплін, бо це є предметом окремого дослідження. Виходячи з професійної спроможності випускника, на різних рівнях підготовки будуть різні ознаки його професійної придатності до певного виду педагогічної діяльності.

Випускник за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст» підготовлений до виконання таких видів професійної діяльності:

навчальної в основній середній школі; навчально-методичної; організаційно-технологічної; корекційно-розвивальної; культурно-освітньої; виховної.

Для випускника за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» відповідно до нашої концепції видами професійної діяльності є:

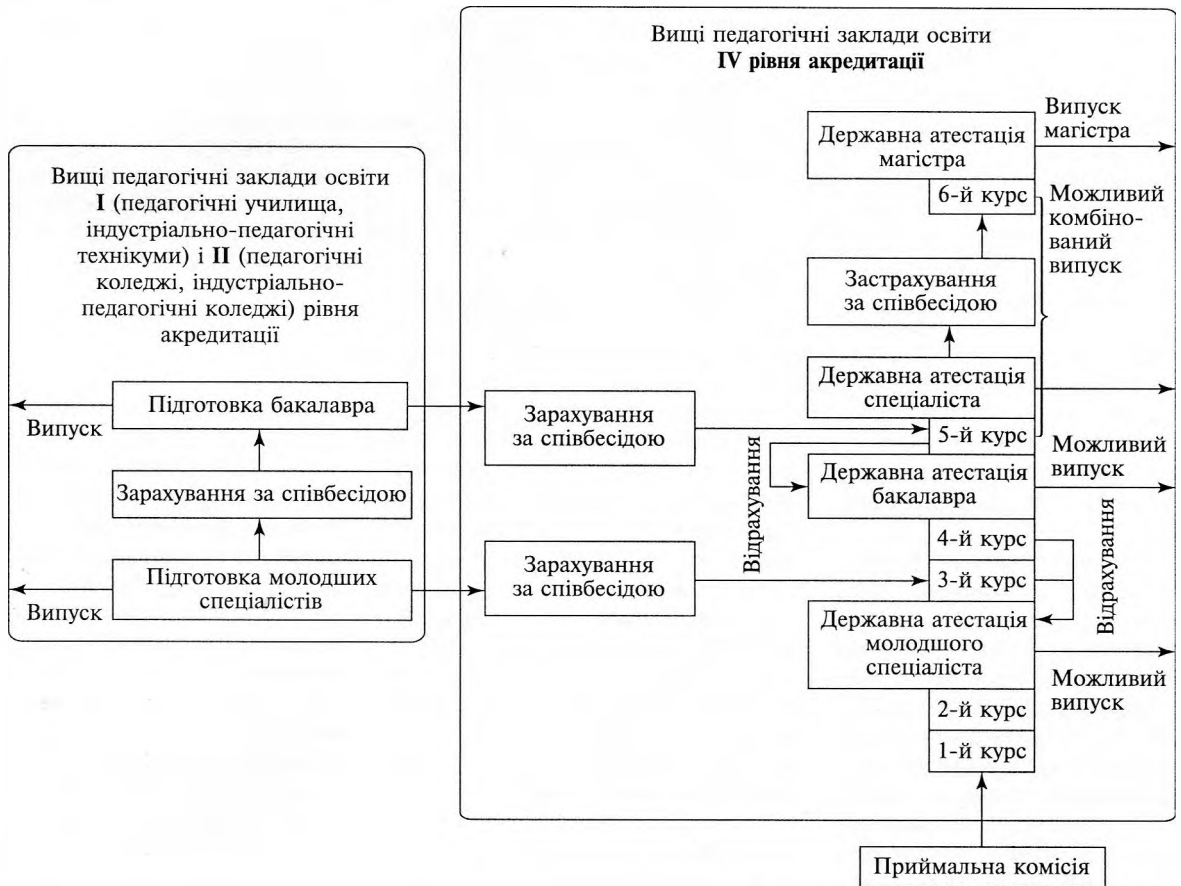
навчальна робота в повній середній школі; науково-методична; організаційна; корекційно-розвивальна; культурно-освітня; виховна.

Спеціаліст за нашою моделлю підготовлений до проведення таких видів робіт: навчальної у повній середній школі з правом професійної підготовки або з поєднанням спорідненої спеціальності; науково-методичної; соціально-педагогічної; виховної; корекційно-розвивальної; культурно-освітньої; управлінської.

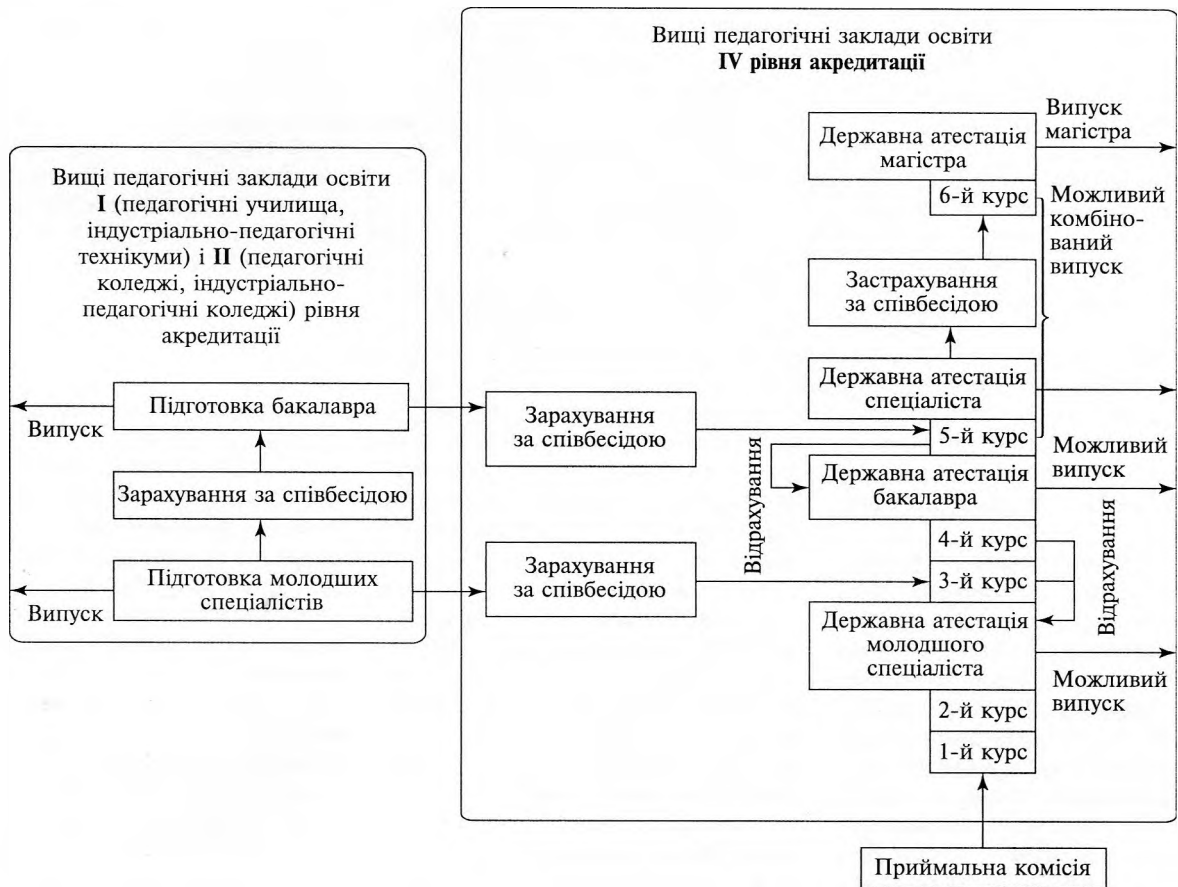
Магістри спеціальності 8.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання. Технології виробництва» підготовлені до виконання таких видів діяльності: науково-дослідної; консультаційної; організаційно-виховної; корекційно-розвивальної; організаційно-технологічної; культурно-освітньої.

Мал. 2. Структура процесу моделювання педагогічного експерименту науково-технічної підготовки учителів трудового навчання і технологій виробництва

Мал. 3. Структурна схема багатоступеневої підготовки вчителів для освітньої галузі «Технології»

Мал. 3. Структурна схема багатоступеневої підготовки вчителів для освітньої галузі «Технології»